

10. Ван Хорн Дж. Основы финансового менеджмента/ Дж. Ван Хорн, Дж.М. Вахович,мл. - М.: Издательский дом "Вильямс", 2001. – 992 с.

11. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. – СПб: Питер Ком, 1999. – 416 с.

12. Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента.– М.: Дело, 2006, 720 с.

13. Бандурин А. В, Дроздов С. А., Кушаков С. Н. Проблемы управления корпоративной собственностью – М.: "БУКВИЦА", 2000.– 160 с,

14. Басалай С. И. Механизм управления финансовыми ресурсами корпорации. – М.: "ТДДС Столица-8", 2001. – 166 с.

15. Оценка и управление собственностью./ Под ред. Бусова В.И., Межирова Б.Л. – М. из-во ГУУ, 2003. – 346с.

16. Радыгин А.Д., Энтов Р.М., Межерупс Э.В. Особенности формирования национальной модели корпоративного управления. – М, 2003. – 278с.

17. Богачов С.В. Капиталотворческая функция промышленных корпораций: Монография / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2005. – 236с.

18. Draft OECD Principles of Corporate Governance. – Paris: OECD, 1999. – 24 p.

Статья поступила в редакцию 20.12.2007

О.О. БОНДАРЕНКО, к.е.н., доцент,

І.М. ЛАЩЕНКО, к.е.н., доцент,

Донецкий национальный технический университет

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Сучасний підхід до організації і управління підприємствами вимагає достовірної, своєчасної і повної інформації, яку можливо отримати завдяки впровадженню інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІТТ). ІТТ сприяють формуванню електронних інформаційних ресурсів (ЕІР) й ефективному їх використанню, дозволяють більш вільно володіти не тільки ретроспективними ЕІР (вже накопиченими знаннями), але й маніпулювати, управляти ними, перетворювати їх у важливіший вид нематеріальних ресурсів аналогічно матеріальним, виробничим, трудовим.

У ринкових умовах економіка підприємств все більш залежить від того, наскільки ефективно організовано формування ЕІР та їх використання, особливо якщо їх діяльність побудована на опрацюванні ЕІР, що в повній мірі стосується формування і використання земельно-кадастрової інформації.

Процеси формування і розвитку інформаційної економіки на Україні та близькому зарубіжжі активно досліджуються

Н.В.Апатовою[1], Г.Д. Тарасенко, І.В. Пенськовою[4; 5; 6; 7], І.С. Мелюхінін[2], Т.П. Ніколаєвою[3], Е.А. Гасановим[11], В.Л. Тамбовцевим[17]. Питання управління інформаційними ресурсами в реальній економіці досліджують А. Ступницький[15], Н. Гаврилова[9], І.А.Ситнова[16], Г.В. Вишнякова[8], К.О. Бояринова[10], В.Іванченко[12], Ж. Сапир[13], К.Г. Скрипкин[14], а також багато інших дослідників[18-24]. Однак, інформаційна економіка знаходиться тільки в стадії становлення, а питання організації управління інформаційними ресурсами вивчені ще недостатньо.

В зв'язку з цим, метою даної статті є обґрунтування створення систем управління процесами формування і використання електронних інформаційних ресурсів.

Аналіз земельно-кадастрової інформації показує, що за останні роки істотно змінилися її склад і обсяги, які характеризують стан земель різних категорій. Ще до

© О.О. Бондаренко, І.М. Лашченко, 2008

впровадження земельної реформи та продажу землі відзначається збільшення інформаційної ємності й інтенсивності використання масивів інформації, особливо пов'язаної з оцінкою і станом земель міст, населених пунктів, земель природоохоронного, оздоровчого, історико-культурного призначення. Перехід на цифрові технології у сфері маніпуляцій кадастровими й іншими просторовими даними на сьогодні виражається в появі нового класу електронних інформаційних ресурсів для вирішення різних задач земельного кадастру, оцінки землі, а також нових форматів збереження просторових кадастрових електронних інформаційних ресурсів.

Цей процес потребує додаткового дослідження теоретичних та практичних питань, пов'язаних з формуванням електронних інформаційних ресурсів і їх використанням.

Починаючи із середини ХХ століття формуються ознаки й умови інформаційного простору. Інформація як маса накопичених знань є феноменом, що створює можливість нового стану соціуму планети, а також сприймається як основа нової цивілізованої хвилі в розвитку суспільства.

Єдиний інформаційний простір складається з організаційно взаємозалежної сукупності таких елементів, як інформаційна інфраструктура із сучасними базами даних і базами знань, способами транспортування, збереження і пошуку даних і їх обробки; електронні інформаційні ресурси (масиви документів, баз даних і баз знань та ін.) різного виду і призначення, що розміщені у сховищах або вузлах інфраструктури й організовані за допомогою сучасних комп'ютеризованих інформаційних систем.

Інформаційна система через свій продукт (електронні інформаційні ресурси) виступає основним засобом забезпечення інформацією процесів управління виробництвом у всіх галузях економіки.

Дослідження процесу формування, функціонування і використання електронних інформаційних ресурсів дозволяють зробити таке їх визначення:

“Електронні інформаційні ресурси –

це нематеріальні ресурси, які створені на основі організаційного оформлення сукупності відомостей, зібрані, опрацьовані, зберігаються і передаються за допомогою електронних, програмних і мережних засобів, функціонують у режимі “on-line” і використовуються для підвищення ефективності управління в усіх сферах життєдіяльності суспільства”. Цей ресурс – феномен, який відрізняється від майна, речі, за своєю сутністю є нематеріальним ресурсом, але завжди відбитий у будь-якій формі, як правило, фізично зафіксований на матеріальному носії і складається з “документованих електронних інформаційних ресурсів” або “масивів електронних документів”. Це новий об'єкт власності.

Це визначення має деякі суттєві відзнаки від попередніх. Воно враховує просторову незалежність ЕІР і підвищення їх значущості у розвитку економіки як підприємств, так і суспільства в цілому, тобто у формуванні нового суспільства – інформаційного.

Елементами електронних інформаційних ресурсів є: інформаційні бази даних; бази знань; електронні бібліотеки й електронні архіви, програмне забезпечення, телекомунікаційне забезпечення.

Сьогодні можна стверджувати, що електронні інформаційні ресурси є одним з видів нематеріальних ресурсів, вони не тожні традиційним інформаційним ресурсам, а їх використання є одним з напрямків розвитку економіки не тільки підприємства, але і держави (табл. 1). Зокрема, досліджено економічні ЕІР, об'єктом відображення яких є виробничо-господарська діяльність підприємства, розроблено їх класифікацію.

Електронні інформаційні ресурси мають відмінні властивості. Однією із властивостей ЕІР є їх незалежність від форми документа або іншого носія, в якому ЕІР запам'ятовуються або надходять до користувача.

Для ЕІР характерним є наявність об'єкта, який є їх джерелом, суб'єкта, що споживає їх для вирішення управлінських і економічних задач.

Дані про об'єкт набувають статусу

ЕІР тоді, коли одержують зміст і форму, придатні для використання в процесі управління і виробництва. У виробництві й управлінні ЕІР є предметом і продуктом праці.

Фундаментальне значення в системах управління, як відомо, мають процеси циркуляції і перетворення ЕІР. При цьому чим складніші задачі управління, чим більше число параметрів об'єкта повинно враховуватися, тим складнішою є організація цього процесу. Із розвитком економіки потоки ЕІР безупинно зростають. Так, у системі Держкомзему України місячний обсяг технічних, економічних і технологічних ЕІР досягає мільйона документострок. Усі ці ЕІР мають бути опрацьовані, що вимагає виконання десятків і сотень мільйонів обчислювальних, логічних і інших операцій. Якщо виконувати ці операції вручну, то

потрібно мати колосальний штат співробітників.

Завдяки ІТТ стала реальною можливість прискорення виконання операцій зі збору, збереження, опрацювання ЕІР, що циркулюють у системах управління, а це, безумовно, відкрило нові перспективи для подальшого удосконалювання системи управління економікою і свідчить про зростання ваги інформаційно-комунікаційних технологій.

Земля – найважливіший об'єкт нерухомості. Проблеми оптимального землеустрою і землекористування набувають усе більшого значення в світі. Управління земельними ресурсами України здійснюється Держкомземом України на основі створення єдиної державної мережі кадастрових служб, що покриває всю територію України.

Таблиця 1

Відмінні властивості традиційних і електронних інформаційних ресурсів

Найменування відмінної ознаки	Традиційні інформаційні ресурси	Електронні інформаційні ресурси
Обмеження	Одержання інформаційних ресурсів обмежено можливістю доступу до них	Необмежена кількість електронних інформаційних ресурсів, що надаються через Інтернет
Спосіб використання	Інформаційні ресурси книг, журналів, газет, довідників тощо	Функціонують тільки в режимі on-line, мають свою сутність, класифікацію, якість
Спосіб надання інформації	Пошта, телеграф, телефон, кур'єр	Електронна пошта, мережа Інтернет, мережа Інтранет, мережа Екстранет
Форма поширення	Друковані книги, газети, журнали й інша друкована продукція	Комп'ютерні системи і мережі підприємств, організацій, регіональних, галузевих, державних органів
Форма обслуговування	Паперові технології	Електронні технології
Характер надходження	Неупорядковані	Упорядковані
Звітність	Паперові документи	Електронні документи
Час пошуку	Тривалий	Практично миттєвий пошук потрібної інформації у всьому інформаційному просторі
Витрати часу	Великі	Незначні
Система зв'язку	Окремі засоби інформаційної техніки	Інтегровані обчислювальні мережі
Адміністративні функції	Окремі адміністративні функції	Послуги (Web-сервіси)
Законодавча база	Нормативно-правові документи з регулювання інформаційних ресурсів	Законодавчі акти, що регулюють формування електронних інформаційних ресурсів і їх використання

Одержання повної інформації про сучасний стан земельних ділянок або про їх імовірне використання є важливою основою для ефективного використання землі. Інформаційна ємність земельного кадастру значна. В умовах ринкової економіки поширилися операції із землеустрою та землекористування, що вимагає скорочення терміну підготовки документації на будь-яку земельну ділянку. Рішенням цієї проблеми є створення в рамках земельної інформаційної системи електронного державного земельного кадастру.

Для будь-якої комп'ютеризованої системи управління необхідно визначити основні напрямки циркуляції ЕІР, місця їх виникнення, пункти збору і шляхи їх пересування, перелік, обсяги, склад масивів ЕІР у кожному потоці і методи формування масивів на електронних носіях. Для аналізу організації ЕІР було використано принципи інтегрованої обробки вихідних даних.

Масштабність і ресурсоємність земельного кадастру, особливо пов'язаних зі здійсненням розмежування державної власності на землю, інвентаризацією земель і їхньою кадастровою оцінкою, чіткою міжвідомчою координацією і управлінням, погоджені за часом і обсягами із залученням державного бюджету, бюджетів суб'єктів України і місцевих бюджетів. З цією метою у 2002 р. введено першу чергу комп'ютеризованої системи державного земельного кадастру (КС ДЗК) України.

Функціональне призначення КС ДЗК полягає у:

- створенні кадастрових баз даних (семантичних і просторових) шляхом первинного обліку земельних ділянок на основі єдиної системи кадастрових номерів і стандартів структури кадастрових баз даних;

- реєстрації земельних ділянок, іншої нерухомості, прав на них;

- веденні в електронному режимі державного реєстру земель і Поземельної книги;

- наданні інформаційно-аналітичних послуг користувачам системи;

- підвищенні оперативності і якості організаційно-управлінських рішень у

сфері реформування земельних відносин;

- створенні інформаційної бази для об'єктивної й ефективної грошової оцінки землі та оподаткування власників і користувачів земельних ділянок;

- забезпеченні обміну кадастровою інформацією з іншими галузевими кадастровими комп'ютеризованими інформаційними системами.

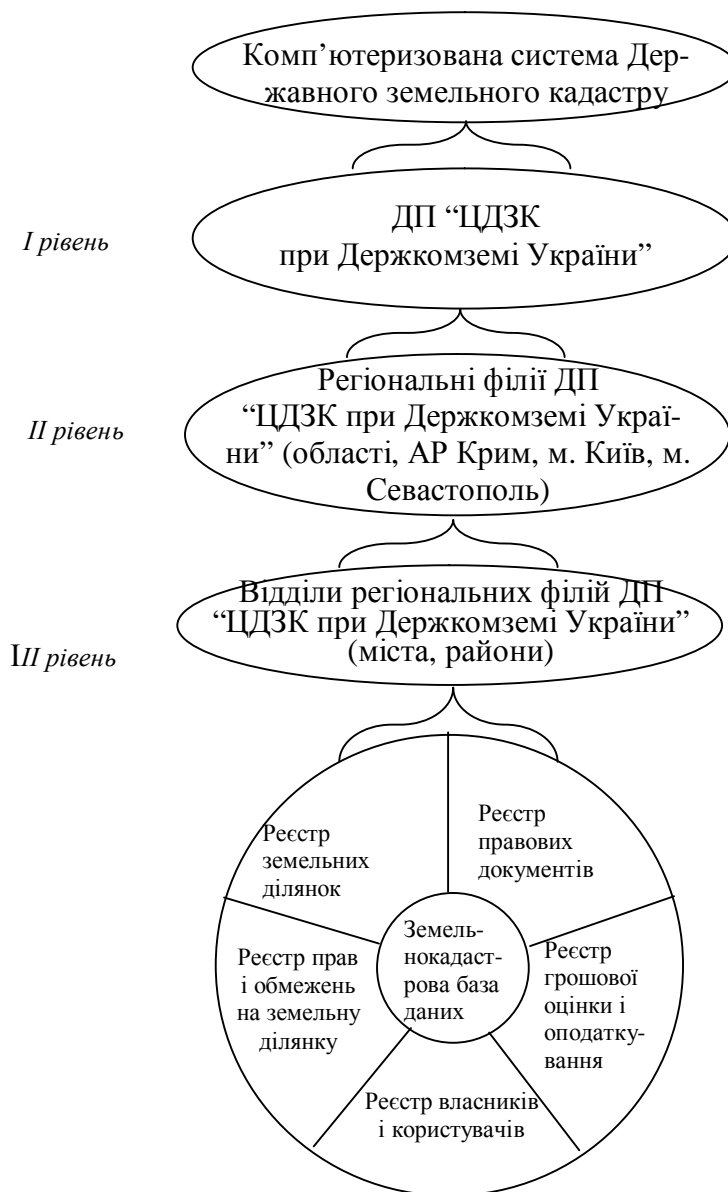
КС ДЗК належить до класу відомчих систем, яка має ієрархічну тривірневу територіально розподілену структуру (рис.1), що відображує організаційну структуру Державного комітету України по земельних ресурсах.

З точки зору сучасних інформаційних технологій земельний кадастр є сукупністю баз даних про земельні ділянки, що формуються на основі єдиної уніфікованої інформаційної моделі земельної ділянки (стандарту структури кадастрових баз даних) і сукупності електронних планових і картографічних матеріалів (рис. 2).

До структури кадастрових баз даних, що включали 4 реєстри, запропоновано додати реєстр грошової оцінки й оподаткування (розроблено його структуру). До структури реєстру правових документів внесено доповнення, які сприяють узгодженню ЕІР усіх реєстрів та підвищенню якості вихідних документів.

На підставі досліджень, аналізу й досвіду функціонування КС ДЗК розроблені й апробовані Методичні матеріали по визначенню потреби і розрахунку показників якості електронних інформаційних ресурсів.

Електронний документообіг – прогресивний високотехнологічний підхід до істотного підвищення ефективності роботи підприємств державного земельного кадастру. Головна відмінність електронного документообігу від традиційного полягає у тому, що немає твердої прив'язки документа до матеріального носія. Ця відмінність визначається особливостями організації електронних документів і технологією фіксації, змістовністю вміщених у них електронних інформаційних ресурсів.

Рис. 1. Ієрархічна структура комп'ютеризованої системи Державного земельного кадастру України

Особливості інформаційної цифрової технології дають змогу миттєво і неодноразово копіювати, передавати електронний документ по комунікаційних каналах зв'язку; їм може користуватися одночасно необмежене число фахівців. Один і той же електронний документ може одночасно існувати у формі об'єктивного статистичного запису цифрового двійкового машинного коду, як правило, у виді файлу із зовнішніми атрибутами (ім'я, дата створення, обсяг) того або іншого формату на різного роду так званих електронних носіях, в опе-

ративній пам'яті або нематеріальному динамічному стані у вигляді вдруге сформованої під час сигнальної згортки, у вигляді динамічно змінних фізичних полів різного роду: електромагнітних, електричних, оптичних і акустичних сигналів. Електронний документ у момент його передачі по внутрішніх і зовнішніх каналах зв'язку в часі і просторі, після його прийому, виділення і запису залишається автентичним. Причому електронний матеріальний носій, на відміну від паперового документа, може використовуватися багаторазово.

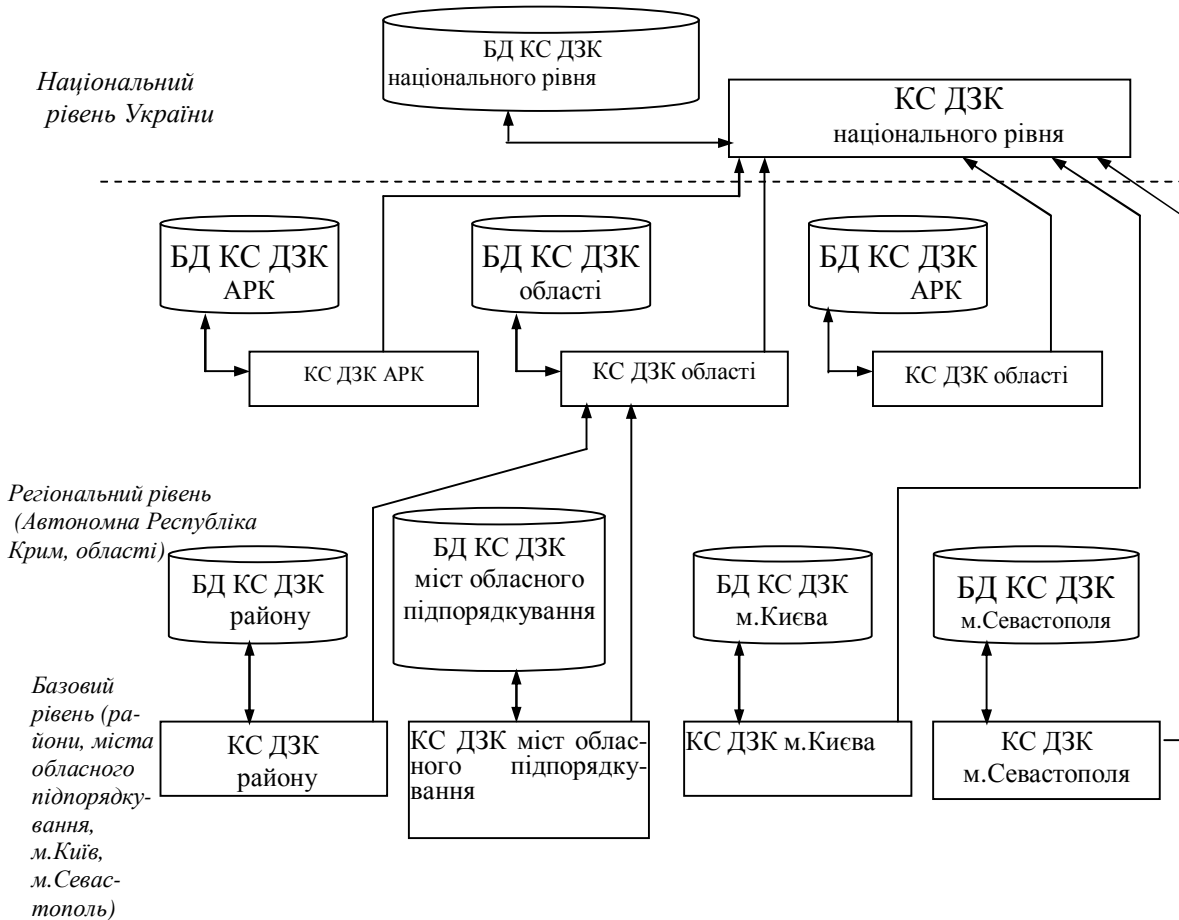

Рис.2. Архітектура кадастрового фонду баз даних і схема інформаційних зв'язків

У підсумку з упровадженням електронного документообігу значного поширення набуває обмін ЕІР між діловими партнерами й надання послуг фізичним та юридичним особам. З метою удосконалення організації такого зв'язку було розроблено маршрутизацію семи електронних документопотоків.

У Донецькій регіональній філії ДП «ЦДЗК при Держкомземі України» для забезпечення управління земельними ресурсами функціонує 46 видів документів, із них 44 в електронному документообігу, і у всіх маршрутизація починається із земельної ділянки по сімох електронних документопотоках. Пропозиції з удосконалення схеми маршрутизації електронного документообігу дозволять довести рівень комп'ютеризації цих документів до 95,7%.

Для того щоб почати і привести до кінцевої мети процес кадастрового управ-

ління землею, необхідно мати лише одну вихідну основу, але вона повинна носити фундаментальний характер і не містити ніяких суперечливостей, на неї має спиратися весь процес. Така основа забезпечує наявність повноцінної геодезичної зйомки земельної ділянки, що за своєю сутністю є базою управління землею, або просто базою просторово якісних кадастрових визначень. Маючи вихідну геодезичну основу, кадастр ураховує землі за кількісними і якісними ознаками, вивчає природні властивості й оцінює якість ґрунтів, виконує економічну оцінку земель. Головною метою проведення геодезичних вишукувань є одержання доброякісних електронних інформаційних ресурсів про земельну ділянку. З точки зору сучасних інформаційних технологій земельний кадастр являє собою сукупність баз даних про земельні ділянки, що формуються на основі єдиної уніфіко-

ваної інформаційної моделі земельної ділянки (стандарту структури кадастрових баз даних) і сукупності електронних планових і картографічних матеріалів. До складу баз даних КС ДЗК входять ЕІР про місцезнаходження земельних ділянок, їх геодезичні і геометричні характеристики, якісні характеристики ґрунтів, грошово-нормативні й експертні оцінки, про правовий режим земельних ділянок, включаючи права власності, оренди, іпотеки, сервітути й інші обмеження і обтяження щодо використання земельних ділянок і розпорядження ними. На підставі індексних карт кожній земельній ділянці надається індивідуальний у межах України кадастровий номер, що використовується для ідентифікації земельної ділянки в КС ДЗК.

Вивчення електронної інформаційної потреби – це етап, що здійснюється перед усіма наступними діями з електронного інформаційного забезпечення. Він визначає стратегію пошуку і логічної переробки ЕІР, можливість задоволення користувачів якістю ЕІР. Отже, поняття “електронна інформаційна потреба” можна визначати як відношення виробників і споживачів ЕІР і як необхідність одержання конкретних ЕІР.

Саме під час вирішення поставлених завдань, спрямованих на реалізацію мети діяльності, виникає потреба в ЕІР. Конкретно це пов’язано з періодичними “проблемними ситуаціями”, сутність яких полягає в тому, що на окремих етапах розвитку практичної діяльності виникає суперечливість між сумою наявних знань про об’єкт (предмети, явища) і його реальним змістом.

Усяка комп’ютеризована система управління виробляє ЕІР, які мають визначену якість. Споживачів цікавить кінцевий результат роботи системи, тобто одержання якісних ЕІР у повному обсязі для задоволення певного інфоспоживання, у визначений час та їх сприйнятливість.

Найважливішими якісними характеристиками ЕІР є їх цінність і корисність. Цінність і корисність ЕІР – різні поняття. Цінними є ті ЕІР, що дають необхідний ефект при досягненні соціально значимого.

ЕІР – корисні незалежно від часу реєстрації і результату. Поступово згодом цінність ЕІР втрачається, а корисність зберігається більш тривалий час.

Усім ЕІР властиве старіння, тобто повна або часткова втрата з часом їх цінності для споживачів. Основна причина старіння ЕІР – надходження в наступний момент часу нових ЕІР, що змінюють перші як за структурою, так і за змістом. За результатами аналізу діючих альтернативних засобів визначення необхідної потреби в ЕІР запропоновано методи, які більш пристосовані для розробки кадастрової земельної документації і засновані на аналізі функціональних посадових зобов’язань та графіків проведення робіт. Розроблені методичні матеріали з визначення потреби в ЕІР та їх економічних і якісних показників було апробовано в Донецькій регіональній філії ДП “ЦДЗК при Держкомземі України”.

Аналіз електронного документообігу у Донецькій регіональній філії ДП “ЦДЗК при Держкомземі України” показав високу ефективність його функціонування в порівнянні з паперовим (табл. 2, 3).

Під терміном ефективність розуміється дієвість розглянутих заходів або подій. Стосовно ЕІР під ефективністю (вигодою) розуміється ступінь відповідності технології, прийомів і правил використання ЕІР споживачами підприємства при досягненні ними мети у виробництві і наданні послуг, пов’язаних із землевпорядкуванням і землекористуванням.

Особливість оцінки ефективності систем електронного документообігу полягає в тому, що при їх упровадженні основний акцент робиться саме на комп’ютеризації діяльності підприємств, але зовсім не береться до уваги той факт, що за рахунок досягнення оптимального сполучення засобів збереження і передачі ЕІР можливо одержати істотний економічний ефект, тому що саме витрати на різні технологічні компоненти і роботи в остаточному підсумку визначають вартість створення або впровадження системи електронного документообігу. Завдання полягає у пошуку максимально ефективних за визначеним

критерієм шляхів руху документів як усередині підприємства, так і при контакті із зовнішніми об'єктами.

Таблиця 2

Економічні показники використання електронних і паперових документів

Вид документа	Найменування показників				
	витрати часу на 1 умовний аркуш документа, год.	грошові витрати на 1 умовний аркуш документа, грн.	зростання продуктивності праці, %	гарантована доставка, год.	утрата документів, %
Електронні документи	0,01	0,03	600-700	0,1	0
Електронні документи з одночасною видачею паперових копій	0,02	0,04	500-600	0,25 (при передачі по мережі)	0,5
Паперові документи (базові показники)	0,16	0,35	100	72	23-25

Таблиця 3

Якісні показники використання електронних і паперових документів, %

Вид документів	Найменування показників			
	вірогідність	своєчасність	повнота	точність
Електронні документи	99,9	99,8	100,0	99,8
Електронні документи з одночасною видачею паперових документів	98,8	99,2	100,0	99,4
Паперові документи	86,4	76,0	68,4	73,6

Практика підтверджує, що мотивоване вирішення вибору методів одержання, опрацювання даних дає можливість значно заощадити кошти і час, забезпечити багатопільове використання ЕІР і позитивно впливати на результати створення земельних кадастрів.

Упровадження системи кадастрової земельної реєстрації (на базі ДЗК), незалежно від вибору методів або внесення змін до існуючої системи, вимагає значних витрат. Перш ніж прийняти рішення з приводу серйозних інвестицій, необхідно спробувати установити співвідношення між витратами і вигодами. Однак у багатьох випадках вигоди важко одержати в грошовому вимірі. Наприклад, неможливо визначити економічний ефект у грошах від використання електронного земельного кадастру при проведенні земельної реформи або поліпшення контролю землекористування в місті.

Тому потрібно визнати той факт, що

навіть чи можна одержати в грошовому вимірі всі вигоди від удосконалення системи землекористування і землеволодіння за рахунок електронного земельного кадастру й електронної реєстрації земель. Вони значною мірою є засобом зміцнення інституціональних структур і полегшення для суспільства реалізації обраної політики. Однак усе це не звільнює від обов'язків, наскільки це можливо, навести доказ вигід від удосконалення системи. Один із засобів – навести емпіричні докази, тобто опис вигід у вербальній формі. ЕІР варто розглядати як з позиції економіки держави в цілому, так і з позиції підприємства зокрема.

За результатом дослідження було розроблено й апробовано Методичні матеріали по визначенню ефективності використання електронних інформаційних ресурсів процесів землеустрою і землекористування.

Литература

1. Апатова Н.В. Теория информационной экономики: Монография. – Симферополь: «ЧП Бондаренко», 2005. – 336с.
2. Мелюхин Н.С. 21 век: информация и общество. – М.: МГУ, 1999. – 316с.
3. Николаева Т.П. Основы информационной экономики. – Спб.:Мирт, 2001. – 400 с.
4. Тарасенко Г.Д., Пенькова И.В. Роль государства в информационном обществе // Социальная экономика. – 2004. – №1-2.- С.192-197
5. Пенькова И.В. Влияние электронной коммерции на формирование рынка информационных услуг Украины // Наукові праці ДонНТУ. Серія: Економічна. – Випуск 59. – Д.: ДонНТУ, 2003. – С.58-66
6. Пенькова И.В. Информация: социально-экономический аспект: Монография. – Донецк: РВА ДонНТУ, 2005. –224с.
7. Пенькова И.В. Информационная экономика: вопросы теории: Монография. – Донецк: ДонНТУ, 2006. –296с.
8. Вишнякова Г.В. Информационный сектор и его место в экономике США. – М.: ИНИОН, 1990. – 58с.
9. Н. Гаврилова. Преимущества использования интеллектуальной собственности. // Экономист. – 2002. – №4. – С 18-24.
10. Бояринова К.О. Организационная структура инновационных коммуникаций та її мотиваційні механізми// Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія економічна. Випуск 87. – Донецьк, ДонНТУ, 2005. – С.90-97.
11. Гасанов Э.А. Факторы, условия и закономерности информационного типа экономического роста. – Хабаровск: Изд-во ХГТУ, 2000. – 246с.
12. Иванченко В. Информационные технологии и система управления. //Экономист. – 2004. – №4. – С.37-41.
13. Сапир Ж. Экономика информации: новая парадигма и ее границы. //Вопросы экономики. – 2005. – №10. – С.4-24.
14. Скрипкин К.Г. Экономическая эффективность информационных систем. – М.: ДМК Пресс, 2002. – 107с.
15. Ступницкий А. Информационные технологи и корпоративное управление в XXI веке // Экономика Украины. – 2005. – №2. – С.38-46.
16. Ситнова И.А. Экономика знаний и институциональная среда // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія економічна. Випуск 31-1. – Донецьк, ДонНТУ, 2007. – С.181-186.
17. Тамбовцев В.Л. Пятый рынок: экономические проблемы производства информации. – М.: Изд-во МГУ, 1993. – 127с.
18. Чумаченко Г.В. Принципы построения информационного обеспечения управления предприятиями малого бизнеса // Придніпровський науковий вісник. Серія Економіка. – Дніпропетровськ. – 1998. – № 98(165). – С.41-48.
19. Гушко С.В. Доцільність автоматизації управлінського обліку за умов реформування методології обліку з урахуванням міжнародного досвіду // Міжнародна економіка. Збірник наукових праць. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. – 2000. – №26. – С. 101-103.
20. Пушак Я.Я. Інформаційне забезпечення регіонального управління підприємницькою діяльністю // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональне управління і місцеве самоврядування. Основи формування регіональної соціально-економічної політики. Щорічник наукових праць. Випуск XIV / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2000. – С. 347–355.
21. Нестеренко С.А., Проценко И.В., Шварц О.П. Расчет характеристик функционирования ЛВС подразделения управления АСУ с использованием САПР "MODLAN for Windows" / Труды Одесского политехнического университета. – 1999. – № 1. – С. 216 – 218.
22. Мачкур Л.А. Особливості інформаційного забезпечення управління вітчизняними підприємствами в сучасних економічних умовах // Труды всеукраїнської наукової конференції аспірантів та молодих учених “Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, сталі економічне зростання”. – Донецьк, 2000. – С. 287-289.

23. Кулик А.С., Нечипорук Н.В., Чухрай А.Г. Выбор архитектуры баз данных информационной системы управления административно-финансовой деятельностью университета "ХАИ" // *Авіаційно-космічна техніка та технологія*. – Х.: ХАІ– 2002. – Вип. 32.– С. 191-196.

24. Смачило Т.В. Універсальні мето-

дики стиснення упорядкованих масивів даних // *Проблеми і напрямки реформування аграрного сектора економіки України: Збірник наукових праць*. Випуск 2. – Тернопіль: ТІАБ, 1996. – С. 56-58.

Статья поступила в редакцию 20.12.2007

И.В. МАЛЬЦЕВА, канд. наук по гос. управл.,
Донецкий национальный университет

ОРГАНИЗАЦИЯ ПЛАНИРОВАНИЯ В СИСТЕМАХ УПРАВЛЕНИЯ

Планирование является одной из функций менеджмента, которое представляет собой процесс определения целей и путей их достижения, обеспечивает принятие эффективных управленческих решений, функции организации, мотивации и контроля, ориентированных на выработку стратегических планов.

В настоящее время проблемами планирования, характеристикой его форм, видов, методологическими особенностями занимаются многие ученые: Атаманчук Г.В. [1], Виханский О.С. [3], Герчикова И.Н. [4], Зайцева О.А., Радугин А.А., Рогачева и др. В их работах рассматривается стратегическое, тактическое и оперативное планирование на различных уровнях управления, приведены цели, задачи, функции, а также отечественный и зарубежный опыт. Однако, недостаточно уделено внимание специфике организации процесса планирования как функции управления для средних и малых промышленных предприятий.

Целью данной статьи является исследование процесса планирования на мезо – и микроуровне и разработка методических полонений для конкретного предприятия.

Согласно уровням управления выделяют: государственное, региональное и планирование на уровне предприятия.

Система государственного планирования предполагает четкое разделение функций и сфер влияния по уровням управления. Разработке планов предшествует аналитическая работа по оценке места

и роли страны в мировой экономике и системе международного разделения труда; конкурентоспособности национальной экономики; характера конкуренции, законодательной базы, сырьевых стратегических преимуществ, развития техники и технологии, спроса потребителей и др.

По результатам анализа обосновывается концепция развития, включающая приоритеты социально-экономической среды государства: социальные, научно-технические, инновационные, инвестиционные, финансово-кредитные и т.д.

Для реализации концепции формируется долгосрочный прогноз по следующим направлениям: демографическая и экологическая ситуация в стране и ее регионах, состояние природных ресурсов, инновационные научно-технические исследования и обусловленные ими экономические "сдвиги", социальные приоритеты [2]. При его разработке используется метод стратегического планирования.

Стратегическое планирование имеет ряд особенностей [2]:

- рассматривает в качестве единого целого как национальную экономику, так и ее отдельные составляющие;

- ориентируется на долгосрочную перспективу;

- определяет основные направления развития структурных элементов экономики с их последующим оперативным планированием и обеспечением потенциала роста;

© И.В. Мальцева, 2008